

Døving, Cora Alexa og Siv Ellen Kraft. *Religion i pressen*. Oslo: Universitetsforlaget, 2013 (235 sider).

Anmeldt av Göran Larsson

Frågor och diskussioner som direkt eller indirekt rör religion och religionens plats i det offentliga rummet tycks bli allt vanligare i media. Samtidigt är det tydligt att journalisters kunskap och kompetens att behandla dessa frågor är av varierad kvalitet och behovet av fler studier inom detta fält är påtagligt. Med Cora Alexa Døvings och Siv Ellen Krafts *Religion i pressen* har vi dock fått en utmärkt introduktion och ett exempel på hur forskare kan arbeta när de vill närma sig fältet religionsjournalistik.

Förutom introduktions- och avslutningskapitlet innehåller boken åtta kapitel som på olika sätt belyser och analysera hur frågor som rör religion behandlas i norska media. Med norska media avses dags- och tidningspress och studien omfattar både rikstäckande och lokal press. Studien behandlar framför allt diskussioner om religionens plats i den norska offentligheten. Kapitlen i boken belyser detta fält med hjälp av exempel som bland annat handlar om hur det norska kungahuset har förhållit sig till norska kyrkan och änglar och vilken plats och tilltro det norska samhället tillskriver healing och alternativa förklaringar och praktiker jämfört med dominerande normer. Men boken belyser också hur den ökande muslimska synligheten i samhället framställs i media och hur religiösa minoriteter som judar debatteras och synliggörs i norsk offentlighet när det gäller debatten om omskärelse. Avslutningsvis diskuterar och analyserar författarna hur frågor som rör religion, tro och sorg aktualiserades i samband med terrordåden i Oslo och Utøya den 22 juli 2011.

Ett av de viktigaste resultaten i boken är att olika religioner och olika uttryck för tro får olika mottaganden i pressen. Något generaliserande kan man säga att ju närmare det aktuella exemplet står den norska kyrkan och norsk fromhetstradition desto större sannolikhet är det att bevakningen blir mer positiv. Det är till exempel tydligt att det tycks finnas en

större acceptans för Snåsamannens healing-metoder jämfört med Märtha Louises Änglaskola. En viktig förklaring till detta tycks vara att Snåsamannes metoder är kostnadsfria medan Märthas Änglaskola kostar pengar. När det gäller bevakningen av islam och muslimer så är det tydligt att diskussionerna i media ofta har som syfte att kritisera den rådande politiken eller partier och grupperingar i samhället som debattörerna och skribenterna tycker illa om. Islam blir ofta betraktat som något exotiskt och främmande medan olika former av kristendom ses som uttryck för någon form av "autentisk" norsk religiositet. Debatten om islam och muslimer i Norge sammankopplas också ofta med internationella händelser och frågor som inte nödvändigtvis är aktuella i samhället. Denna form av annorlundagörande drabbar även nya religiösa rörelser och religiösa grupper som ligger närmare ett slags nyandligt synsätt. Debatten om religion i media bör därför i hög utsträckning relateras till frågor som handlar om nationalism, identitetspolitik och religionsfrihetens förhållande till yttrande- och åsiktsfrihet.

Trots att jag tycker att diskussionerna och exemplen är mycket illustrativa och väldokumenterade finns det enligt mig vissa allvarliga metodologiska brister i boken. Framför allt så saknar jag en diskussion och beskrivning av det norska medialandskapet. Vilka tidningar har valts ut och varför har författarna just valt dessa? Hur stora upplagor och vilka politiska tillhörigheter kan knytas till de valda tidningarna? Vilka delar av tidningarna har valts ut? Är det rimligt att jämföra ledarsidor med kultursidor, "friaord" och allmänjournalistiska sidor? Är det relevant och rättvist att jämföra rikspress med lokalpress? Sammantaget blir det som läsare omöjligt eller mycket svårt att se hur urvalsprocessen gått till och vilka exempel som författarna har valt bort?

Utöver en bakgrundsbeskrivning av det norska medialandskapet och författarnas urval vore det även på plats att belysa relationen mellan religionsfrihet och den norska lagens utrymme för åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Genom att diskutera och analysera denna aspekt skulle det till exempel bli möjligt att synliggöra rådande strukturer och göra en åtskillnad mellan inlägg som är tveksamma eller uppenbara brott visavi det rådande juridiska systemet.

En mindre randanmärkning handlar också om att författarna blandar användningen av ”jag”, ”min/mitt [i betydelse av material/kapitel]” och ”vi/vårt” [material/fall] i boken (se till exempel sidorna 83, 88–89 och 103). Boken är ett gemensamt projekt med olika ansvar för de olika delarna av boken. Men att blanda en användning av första person singularis och första person pluralis framstår dock som ett slarvfel och en onödig miss från förlaget och dess redaktionella arbete.

Frånsett ovan nämnda brister ger boken en mycket god bild av hur den norska offentliga diskussionen ser ut när det gäller religion och tro i media mellan åren 2000 till 2012. Författarna visar på ett tydligt sätt att journalister ofta har en tendens att generalisera och dra förhastade slutsatser när det gäller religion i samhället. Vilken roll och vilka bakomliggande faktorer som motiverar människor att använda sig av religion diskuteras sällan och istället ges förenklade förklaringar utifrån dogmatiska påståenden. Än mer allvarligt är det att journalister ofta tycks ha svårt att skilja mellan sina egna åsikter och en neutral beskrivning. Trots att neutralitet och objektivitet först och främst är ideal och kanske inte en faktisk realitet i medialandskapet är det viktigt att betona att den journalistiska etiken föreskriver att journalister skall ge en så långt som möjligt objektiv beskrivning av verkligheten och ge utrymme till flera olika röster. När det gäller religion så är det tydligt att denna princip inte alltid följs. Ytterligare en viktig anledning för religionsvetare att läsa Døvings och Krafts bok är det faktum att forskare ofta blir ombedda att delta i offentliga diskussioner och yttra sig i mediala sammanhang. Att känna till hur media fungerar och hur religion och tro kan framställas i media är därför en avgörande och mycket viktig kunskap att ha med sig. Samtidigt som universitet och högskolor får ett allt större krav på sig att delta i den offentliga debatten är det tydligt att forskare mycket sällan får någon form av träning och förberedelse inför mötet med journalister. Ur detta perspektiv är denna bok en utmärkt introduktion till hur media och journalister kan förhålla sig till frågor som rör religion och tro. Sist men inte minst är det också viktigt att understryka att Døvings och Krafts bok är en välskriven och belysande introduktion till hur religion och tro kan framställas och diskuteras i dagens Norge.